

11. UZ SIBĪRIJU, UZ MŪŽU ...

Marta beigās man Mūzejā vienmēr daudz draugu. Nupat bija latviešu leģionāri. Tagad sāk ierasties lielās 1949. gada 25. marta deportācijas gari, kuŗu ir daudzum daudz. Arī šogad – tieši Pūpolsvētdienā! – būs gājiens no Mūzeja vecās ēkas uz Brīvības pieminekli. Pēc tam daudzi atnāks uz mūsu pagaidu telpām Raiņa bulvārī, lai sasildītos un pabūtu kopā ar savējo atmiņām un gariem. Nav jau daudz viņu palicis, bet Mūzejā glabājas viņu un jau aizgājušo atmiņas – uz mūžu.

Jā, uz mūžu. Viņiem toreiz bija jāparaksta papīrs, ka viņi izsūtīti uz Sibīriju uz mūžu. Uz visiem laikiem. Vairāk nekā 40 000 no visiem Latvijas novadiem, it sevišķi no laukiem. Mazi bērni, vecāki, vecvecāki. Uz mūžu prom. Tāds bija komunistu režīms. Tam nepatika Latvijas lauku cilvēki, jo tie gribēja saimniekot kā viņu senči. Bet komunisti domāja citādi – uz laukiem jāstrādā kā fabrikā. Un prom, nekad vairs atpakaļ.

Es jau stāstīju par Merijas Stakles lakatiņu ar viņas ieslodzīto biedreņu vārdiem, kas rotās sarkano Padomju okupācijas upuŗu piemiņas memoriālu pie mūsu Nākotnes nama baltās sienas. Tā ir viena no man mīļajām piemiņas lietām. Pastāstīšu jums kādreiz arī par citām. Bet šoreiz par kādu zīmējumu un tā stāstu. Vēl svarīgāk – stāstu ar turpinājumiem.

Toreiz, 25. martā pirms 69 gadiem, Benitai Plezerei bija 11 gadi. Viņa dzīvoja Anneniekos. Viņas tēvs bija lauksaimnieks, viņas māta – skolotāja. Viņai bija brālis un māsa. Bija laiks sākt pavasara brīvdienas, bet Benitai un viņas ģimenei tās bija brīvdienas uz Sibīriju. Ieradās bruņoti vīri, lika ģērbties, sasaiņot mantas un prom – uz vilcienu, kas viņus veda projām no dzimtenes uz Omskas apgabalu. Uz mūžu, tā bija teikts.

Benitai patika zīmēt, un viņa zīmēja, ko bija piedzīvojusi ceļā un kāda bija dzīve Sibīrijā. Viņa sūtīja zīmējumus kā pastkartes savai tantei Latvijā. Tā tante uzzināja, ko piedzīvoja Plezeru ģimene, bet viņa zīmējumus paglabāja, jo par deportācijām Latvijā stāstīt nedrīkstēja. Kad nomira Staļins, ģimene 1956. gadā varēja atgriezties. Un kad Latvija kļuva brīva, arī Benitas zīmējumi nāca dienas gaismā un nonāca Mūzejā. *Ar bērna acīm*, saucās grāmata, ko Mūzejs reiz izdeva ar Benitas zīmējumiem un stāstījumu.

Turpinājums? Nu jā – grāmata. Es ceru, arī tai būs turpinājums. Bet Benitas stāsts ar vairākiem zīmējumiem publicēts grāmatā *Lest We Forget* (Neaizmirsīsim) ar 29 citiem stāstiem par cilvēkiem un viņu pārdzīvojumiem apspiestībā. Benitas stāsts tagad lasāms angļiski, čehiski, franciski un vāciski!

Un kaut kas pavisam sevišķs. Kad 2006. gadā Mūzejā viesojās karaliene Elizabete II, Benita, tagad Eglīte, ar viņu tikās. Un viņai bija līdzīvi viņas 11 gadus vecā mazmeitiņa, kuŗai arī patīkot zīmēt. Ir arī reizēm sliktām lietām labas beigas. Un ir turpinājumi.

Latvijas Okupācijas mūzejā glabājas ne tikai daudzas piemiņas lietas un dokumenti par 1949. gada deportāciju, bet arī video liecības. Video liecību krājumā uz 2018. gada 1. martu kopā ir 2352 intervijas, no kurām 613 ir deportēto liecības. Mūzejs arī filmējis 25. marta piemiņas sarīkojumus. Šie materiāli pieejami Mūzeja Audiovizuālajā krātuvē <http://okupacijasmuzejs.lv/files/Lelde%20Neimane.pdf>

Audiovizuālā krātuve sagatavojusi trīs filmas par 1949. gada 25. marta deportāciju: *Prom no mājām, Nometinājumā, Mājupceļš*. Tās sagatavotas arī kopīgā triloģijā un var iegādāties Mūzeja veikalā vai tīmeklī. Tur var arī noskatīties īsus ieskus filmās. <http://okupacijasmuzejs.lv/lv/veikals/filmas/>.

Ar ziedojumu nodrošināts publicitātes projekts